

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BIDRAG TIL JOHANNES EWALDS LEVNED

Lsin 1888 udgivne Biografi af Ewald har A. D. Jørgensen fremdraget en Mængde nye Enkeltheder til Oplysning om Digterens Levned og spredt Klarhed over det alt foreliggende, oftere gennempløjede Stof, som han har lagt til Rette med Kunst og Behændighed. Alligevel frembyder Bogen ved nøjere Prøvelse ikke faa angribelige Punkter. Forfatterens bekendte Forkærlighed for nye Syn har her forledt ham til en Række dels forhastede, dels altfor kunstige Slutninger. Da A. D. Jørgensens Arbejde udkom, fremhævede en kyndig Anmelder, at det herefter vilde være vanskeligt for Efterfølgerne at føje nyt til det nu givne Billede af Digterens Livsforhold. Vor Tid, der er Specialforsknin-gernes Tid, i hvilken man med Forkærlighed søger til de hittil kun i forsvindende Grad raadspurgte Familiearkiver, hvis Brev-gemmer efterhaanden aabnes, vil dog uden Tvivl i ikke ubetydelig Grad kunne rette og fuldstændiggøre Forgængernes Arbejder.

Naar vi i det følgende fremfører en Række Korrektiver og sup-plerende Bemærkninger til Johannes Ewalds Biografi, maa vi paa Forhaand udbede os Læsernes Overbærenhed for et Brud paa Tids-følgen, som Stoffets Gruppering har medført.

Vore Meddelelser tager deres Udgangspunkt fra Skildringen af Johannes Ewalds Forhold til Søskeneparret Frederik og Frede-rikke Münter. Da de lærte Digteren at kende, var Broderen en ung teologisk Student paa sytten Aar, hans Søster kun tretten Aar gammel. Allerede med sin „Rolf Krage“ havde Ewald vundet

de ungdommelige Hjerter, der beundrede ham i Løn uden endnu at kende ham personlig.

Ved Opførelsen af Balders Død paa Hofteatret 14. Februar 1778 var Münter til Stede. Forestillingen gjorde et dybt og varigt Indtryk paa ham og vakte Ønsket hos ham om at gøre Digterens Bekendtskab. En Uge senere noterer han i sin Dagbog Skuffelsen over, at hans Ven Sneedorff ikke har holdt sit Løfte, at ville føre ham sammen med Digteren. Men allerede faa Uger efter, 24. Marts faar han sit Ønske opfyldt. „Vi bleve gode Venner“, hedder det i hans Optegnelser. I Løbet af Foraaret aflagde han hyppigt Besøg hos Ewald. Hjemvendt fra længere Sommerudflugter rundt om i Landet indfinder han sig atter jævnlgt i Løbet af Efteraaret og bringer Digteren Nytaarsmorgen sin Lykønskning til Aarsskiftet. I Januar og Februar drøfter han med ham sin Plan om at oversætte „Balders Død“ paa Tysk. Den 4. April begynder han paa Arbejdet, der lægger meget Beslag paa hans Tid, og eftersom det skrider frem, læser han de enkelte Scener og Akter højt for Digteren, indhenter hans Raad og lytter til hans Kritik.

Da Ewald i de første Dage af Juni flyttede ud til Gjentofte, opsøger han ham gentagne Gange her, naar han er Gæst hos A. P. Bernstorff, i hvis Hus han er Ewalds varme Talsmand. Det var Bernstorffs Hensigt, som Pram fortæller, at tage sig af Ewald, men allerede i November 1780 blev den store Statsmand fjernet fra sin Stilling. Med hans Interesse for dansk Sprog og Litteratur havde det dog altid været saare smaat bevendt. Bernstorffs Svoger Digteren Grev Frederik Leopold Stolberg, der havde lært Ewald at kende i Rungsted, var til Stede ved Førsteopførelsen af „Balders Død“ paa Hofteatret. Han betegner Stykket som „saare skønt, rigt paa ædel og stor Fantasi, efter Shakespeares Forbillede“.

I de første Dage af Aaret 1780 læser Münter for Ewald første Akt af sin Oversættelse og bliver til Gengæld af denne gjort bekendt med Digterens endnu utrykte Arbejde „Fiskerne, der endog inspirerer den tyskfødte Yngling til at skrive en Sømandssang paa Dansk.

I Januar overværede han den første Opførelse af Fiskerne.

En udførlig, hidtil utrykt Skildring af hin i den danske Scenes Historie saa minderige Aften tør her finde en Plads. Brevskriverinden er Grevinde Sophie Schulin, Søster til selve Teaterchefen, Ewalds Velynder, Kammerherre Hans Vilhelm Warnstedt.

„Den Aften, man for første Gang gav „Fiskerne“ paa Teatret,

var af forskellige Grunde højst mærkværdig. Teatret var fyldt til sidste Plads, og flere hundrede Mennesker maatte endog gaa bort med uforrettet Sag. Midt imellem de pyntede Damer i de oplyste Loger saa man lige over for Scenen de fem gode Fiskere i deres simple, brune Dragter, med kortklippede Haar paa engelsk Manér og alle med det beskedneste Væsen, alle med prægtige Fysiognomier. En Kvinde, der ligesom hende i Stykket hed Birthe, var ogsaa til Stede. Det var Kongens Fødselsdag, der blev fejret ved Forherligelsen af en saa menneskekærlig Handling, der vel fortjener at foreviges. Her var for en Gangs Skyld virkelig agerende til Stede. Alle disse Tanker i Forening fik alles Hjerter til at banke, og man saa Tilskuerne udgyde flere Taarer over anden Akt af dette Stykke, end der nogen Sinde er bleven grædt over Voltaires mest rørende Tragedie. Musikken til Stykket er komponeret af Hartmann og er som Helhed selve Emnet værdig. Dog faldt første og tredje Akt noget trættende, det kunde ikke være anderledes, i Betragtning af den ringe Interesse, Stykket frembyder ud over Hovedhandlingen, og denne virker, synes mig, altfor beklemmende, fordi man altfor tidlig faar at vide, i hvilken Fare det stakkels Skib er stedt.

Det er umuligt at skildre, hvilket Liv og Røre der udfoldes i den skønne Scene, hvor alle løber frem og tilbage, raaber og haster for at redde Skipperen, hvem man alt i et halvt Kvarters Tid har set omtumlet af Bølgerne, klyngende sig til Masterne af sit kæntrede Skib, nu og da opløftende Armene for at anraabe Matroserne om Hjælp. Ikke mindre gribende var det Øjeblik, da Baaden blev sat i Vandet, hvis Bølger var saa naturligt oprørte og voldsomme, at man næsten følte sig søsyg ved at se paa dem. Efter at Baaden længe havde været kastet frem og tilbage ved Matrosernes ivrige Arbejde, dels af Bølgernes Voldsomhed, dels af Matrosernes ivrige Manøvrer, saa' man omsider Baaden lægge til ved Skibet og den stakkels halvdøde Skipper dukke op, hvem Selvopholdelsens Drift gav Kraft til at springe ned i den frelsende Baad.

Men det mest rørende var dog det, at Parterret, der idelig gav Skuespillerne sit Bifald til Kende, alle som én rejste sig op og vendte sig om mod Fiskerne i Logerne, klappede i Hænderne og raabte „Længe leve Fiskerne“.

Den 10. Februar opførtes Stykket til Fordel for Forfatteren, hvis pekuniære Udbytte ved denne Lejlighed næppe var mindre end 350 à 300 Rdlr., efter vore Penge henved 1200 Kr.

Vi vender tilbage til Münter, der i Sommeren 1780 ved arkæologiske Studierejser og Besøg hos Faderens fornemme Venner, Familieme Reventlow paa Fyen og Lolland, i flere Maaneder var forhindret i at besøge Ewald. Den 18. November fejrede han sammen med Digterens Venner den sidste Fødselsdag, Ewald skulde opleve. Münters hyppige Besøg i de næstfølgende Uger vidner om hans Ængstelse for Digterens hastigt fremadskridende Sygdom. Den 9. Februar var Ewald dog taalelig vel og skrev denne Dag et Brev til Rogert angaaende et Titulaturspørgsmaal, da han vilde sende Hersleb 1. Bind af sine Skrifter. Münter viser sin Omhu for Vennen ved sine hyppige Besøg, og 7. Marts var han hos en af sine Bekendte, den litterært interesserede Kammerherre v. der Lühe, der boede i Prinsens Palæ, for at bede denne om gammel Vin til Styrkelse for den syge.

Den syttende Marts, om Formiddagen, Ewalds Dødsdag, kaldtes Münter til Digterens Dødsleje og blev Vidne til hans Bortgang.

„Da jeg indfandt mig hos Ewald, droges han alt med Døden. Han rallede, men havde sine Sansers fulde Brug og forstod, hvad Dr. Schönheider bad med ham, han laa stille hen, talte meget lidt. Hans Venner — Schönheider, Rogert, Sneedorf, Rothe og jeg — stod omkring hans Leje.

Han beklagede sig til Aaskow over, at han ikke kunde drage Aande, og da denne sagde ham, at Døden var nær forestaaende, spurgte han, hvor mange Timer han endnu kunde leve. Aaskow svarede, at han haabede, der kun var faa Timer tilbage. „Gud være lovet, Gud ske Lov“, sagde Ewald. Klokken 2³/₄ Middag fik han nogle faa Trækninger, han laa stille og sov rolig hen. Ingen af os kunde nøjagtigt bestemme, naar Dødsøjeblikket indtraadte. Jeg, Rogert og Madam Skov saa ham dø. Fred være med hans Støv, Guds Fred! Hans Øjne bevarede deres Glans en hel Time efter Dødens Indtræden. Han var frygtelig indfalden, og snart efter Døden forandrede sig hans Ansigt.“

Om Aftenen gik Münter, ledsaget af sin Ven, Friederich Bernhard Wickede, bekendt som en kunstfærdig Silhouettør, hen i Sørgehuset. Wickede klippede et Skyggerids af den dodes skarpe Profil. Denne Relikvie er endnu bevaret i det nu Hr. Lensgreve C. E. Reventlow tilhørende wickede-münterske Silhouetalbum, i hvilket en stor Del af Silhouetterne, og de bedste, er klippede af Wickede selv.

Som Erindring om den hensovede Ven tog Münter et Blad

Papir med sig, paa hvilket Ewald havde nedskrevet et Par Skriftsteder, i hvilke han har søgt Trøst i sine haarde Lidelser. Bladet er endnu bevaret, indklæbet i Frederikke Bruns „Autographen“. Herpaa er optegnet Davids Salmer 43, 5; 94, 12; 146, 5. Vers.

Dagen efter Ewalds Død var Münter atter hos Mad. Skov. Digterens Moder, der betegnende nok ikke var til Stede ved Sønnens Død, havde ogsaa indfundet sig og paa-tegnede hans Testamente, ved hvilket Mad. Skov ind-sattes til hans eneste Ar-ving. Der er bevaret en uhyggelig Fortælling om, at Ewalds Rygrad var krummet i den Grad, at man maatte knække den over for at faa ham lagt i Kiste, hvilket skete samme Dag.

Münter var blandt de 66 Par, der om Eftermid-dagen Klokken 3 den 23. Marts, under Klangen af Aftenklokkerne fra Trinitatis Kirke fulgte Ewald til Jor-den¹⁾. Vejen gik gennem lille og store Kannikestræde forbi Regensen hen til den aabne Grav ved Kirkens østlige Ende. Hans Søster, den 16aarige Frederikke Münter, hvem Ewald havde givet Indvielsen til Digterkaldet, og den 12aarige Constance Wickede, Datter af den ovennævnte F. B. Wickede, strøede Blomster paa Digterens Grav.

Om Aftenen var Münter til Stede ved Sørgehøjtiden paa Teatret, hvor „Fiskerne“ opførtes. Indtægten var 375 Rdlr., den største i hele Sæsonen²⁾, hvilket viser, at Publikum havde indfundet sig fuldtalligt.

¹⁾ Trinitatis Ligbog (Kirkegaarden i Byen) indeholder følgende Notits: D. 23. Johannes Ewald. Student, 37 Aar gl., fra Skindergaden Kl. 3 med Aften Klokkerne. (6 Rdlr. 5 Mark 4 Sk.). Dødsarsag: Tæring.

²⁾ Indtægten varierer ellers fra 57 til 330 Rdlr. (Teaterkassens Regnskab 1781).

Jon. Ewald.

*post obitum delineavit J. M. Münter
1791. Hafniae*

Skønt optagen af Forberedelser til Rejsen opsøgte Münter i de følgende Dage Ewalds Venner for at finde Trøst i Savnet og vel ogsaa for at drøfte Planen om en Indsamling til en Mindesten paa Digterens Grav. Før han forlader Hovedstaden, tager han endnu en sidste Afsked med den friske Grav, der gemmer „Skjaldens Ben“, Vennen, han har elsket og beundret.

En Maaned efter Ewalds Jordefærd tiltraadte Frederik Münter sin første store Udenlandsrejse. Med Faderen og Søsteren Frederikke vedligeholdt han en endnu bevaret omfattende Brevveksling under hele sin Fraværelse fra Hjemmet. I de sidste Dage af Juli foretog Familien Münter en Udflugt til Helsingør, Helsingborg og Kullen. I sin udførlige Skildring af Hændelserne paa den lille Rejse skriver den gamle Münter følgende til Sønnen:

„I Gaar — 27. Juli — var vi hele Dagen hos den gamle Oberstinde Eigtved. Hun, der er opdragen i den gamle Ewalds Hus, fortalte os en Mængde Anekdoter om hine Tider. Du kunde her have tilfredsstillet dit Begær efter Oplysninger om den salig Ewalds Moder, hvis Du havde været her. Du kunde ogsaa, hvad der for Dig som Ewalds Biograf maatte være af særlig Interesse, være bleven belært om, at han egentlig var Søn af en vis Etatsraad og Borgmester i København, Valeur, hvem jeg endnu har kendt godt. Denne er ogsaa Fader til Johannes Ewalds Broder Husarritmesteren. Kun den tredje, der sammen med Digteren begav sig paa Rejsen til Tyskland, har været en virkelig Søn af gamle Ewald.

Endnu en Fortælling om gamle Madam Ewald. Hun stod i et ømt Forhold til en kongelig Lakaj ved Navn West. En Aften i Skumringen, da hun venter denne, ser hun et Menneske i kongeligt Livré træde ind i Huset. Hun tror, at det er hendes West og kysser ham rigtig hjertelig. Manden bliver højst betuttet og fremstammer noget, der oplyser hende om, at hun har taget grundig fejl. „Gud forlade mig,“ udbryder hun, „at jeg har kysset et Verdens Barn. Saaledes plejer vi Guds Børn at hilse hverandre.“

Kort sagt, min kære Fritz, vil Du have rigtig autentiske Oplysninger om Ewalds Ungdom, maa Du henvende dig til Oberstinde Eigtved, der kan meddele Dig et rigt Forraad af samme.“

Frederikke Münter tilføjer følgende i sit Brev:

„Vor Værtinde er en prægtig Kone, saa brav og god, venlig og deltagende. Man maa have hende kær. Hun ved mange Historier om den slemme Mad. Ewald, som er et rigtigt Bæst (Best). Fader har skænket mig Ewalds Buste, den ligner ham meget!“

Som Indledning til en udførligere Omtale af Ewalds Moder skal her straks forudskikkes nogle Oplysninger om den ovenfor nævnte Dame, Oberstinde Eigtved, der har rejst hine overraskende og haarde Beskyldninger mod hende.

Sophie Christine Walther var Datter af en Præst fra Sachsen, hvis Enke var Kammerfrue hos Dronning Sophie Magdalene. Hun fødtes 1726 og blev, som nævnt, opdraget i Ewalds Hus, fik Ansættelse som Kammerjomfru hos Prinsesse Louise og ægtede 1743 den bekendte Hofbygmester og Kirkeinspektør, Oberst Nikolaj Eigtved, der allerede efter ti Aars Ægteskab efterlod hende som Enke¹). Senere flyttede hun med sin Søn og Datter til Helsingør. Med stor Dygtighed og Energi gjorde hun over for Kongen og Finanskollegiet sine Rettigheder og Krav efter Manden gældende.

Oberstinde Eigtved afgik 1795 ved Døden.

Disse faa Bemærkninger om Meddelerindens sociale og intellektuelle Forhold ville formentlig kunne tjene til Støtte for Vederhæftigheden af hendes Udsagn, der, som ogsaa det følgende turde godtgøre, er mere end Bagvaskelse og løs Sladder.

Ewalds Moder Marie Wulf fødtes 23. April 1715 i København. Hendes Fader, hvem A. D. Jørgensen betegner som Øltapper (!), var en søgt og anset Bygningsentreprenør, der i sine Velmagtsdage var en ret formuende Mand. Mathias Wulf havde flere store Bygningsarbejder under Hænder, da han 1723 indgik Kontrakt med Københavns Overpræsident General Christian Ditlev Reventlow, Dronning Anna Sofies Broder, om at foretage en gennemgribende Restauration og delvis Ombygning saavel af den saakaldte Storkanslers Gaard, der strakte sig fra Købmagergade til Pilestræde, som ogsaa af en anden stor Gaard, der tilhørte Generalen. Dennes Hustru Grevinde Benedikte Margrethe, født Brockdorff, hvis store Kløgt og mandhaftige Energi er lige saa kendt som hendes mange uheldige Egenskaber, især Pengegriskhed og Hjerteløshed, blev Kilden til Wulfs Ulykke. Hun opholdt Arbejdet under alle mulige Paaskud og chikanerede ham paa enhver Maade. Ved Udgangen af Aaret 1725 var Arbejdet færdigt, men Reventlow nægtede at foretage Syn af Bygningerne og betale Wulf den betydelige Sum Penge, han skyldte ham. Wulf opbrugte sin sammen-

¹) Om hendes Standhaftighed og modige Optræden over for Kristian VII, der vilde gøre hendes Datter til sin Elskerinde, fortæller C. D. Biehl. Hist. Tidsskrift 3. R. IV, 491.

sparede Kapital, 10,000 Rdlr., til at betale Haandværkerne med. 1728 var hans Gæld med Renter 17,000 Rdlr. Forgæves rejste han hos Grev Reventlow Krav paa en Erstatning af 10,000 Rdlr. for „Kredits, Velfærds og Helbreds Spilde“. Kort efter afgik han ved Døden. Hans Enke Marie Martens fik Bevilling til at sidde i uskiftet Bo med sine fem Børn. 1729 nedsattes en Kommission (bestaaende bl. a. af Gehejmeraad V. Lerche, Generalbygmester Ernst og Overlandbygmester Krieger) til at undersøge den afdødes Mellemværende med Grev Reventlow, og deres enstemmige Kendelse faldt ud til Fordel for Wulfs Enke. Det siges, at Wulf var en retskaffen og paalidelig Mand, der var bleven ulykkelig ved at være kommen i Handel med Grev Reventlow, ja, har haft ham sin Ruin og endelige Død at takke, og den alene maa tilskrives den elendige Tilstand, i hvilken han efterlod sin Enke. 1730—31 førte Enken Processen mod Reventlow ved Højesteret for at erholde de endnu efter Kontrakten resterende 2000 Rdlr., som skyldtes hendes afdøde Mand. Paa én Undtagelse nær er Assessorernes Vota ganske ubetinget paa Wulfs Side. Dommens Udfald kendes ikke, men Enken har dog faaet nogen Erstatning tilkendt.

Under de mange Sorger og Genvordigheder, der hjemsøgte Mathias Wulfs Efterladte, søgte Enken Trøst og Tilflugt hos Præsten Enevold Ewald, der 1727 var bleven Gejstlig ved Vajsenhuset og som var den første Talsmand for den pietistiske Retning herhjemme. Hun blev snart en af de ivrigste Tilhængere af den nye Lære og betroede Ewald efter sin Mands Død sin ældste Datter Maries Opdragelse. Dette tør man slutte af Mindeversene over Johannes Ewalds Stiffader Hulegaard, i hvilke der hentydes til Forholdet mellem Marie Hulegaard og hendes første Mand:

Af ham opelsket som en ædel Pode,
Opfyldte du hans Haab og blev hans Lyst.

Den endnu unge Præst fattede Kærlighed til sin Plejedatter, og i August 1730 blev han, 34 Aar gammel, viet til den næppe sekstenaarige Marie Wulf. Hermed stemmer ogsaa N. M. Petersens Ytringer. „Pigen fandt Naade for hans Øjne, han opdrog hende selv til hendes Bestemmelse og tog hende til Ægte.“

Selv angiver Ewalds Hustru i sin nedenfor meddelte Supplik, at hendes Ægteskab, der opløstes ved Mandens Død 11. November 1754, varede i 24 Aar tre Maaneder. Naar A. D. Jørgensen antager, at Enevold Ewald har været tvende Gange gift, første Gang i Aaret 1730, med en Dame, hvis Navn er ukendt, og var

Enkemand 1739, da han ægtede Marie Wulf, gør han sig skyldig i en betænkelig Vildfarelse. Hin første, mysteriøse Hustru har aldrig eksisteret. At Ewald gjorde Indskud i Enkekassen for Marie Wulf 1739 betyder ikke, at han først indgik Ægteskab i dette Aar, i hvilket der oprettedes en ny Klasse af Interessenter, efter at der fra 1736 ikke havde fundet Indskrivninger Sted. Det vilde jo ogsaa være ret paafaldende, om Navnene paa en saa bekendt Mands Hustru fuldstændig skulde være gaaet tabt for Efterverdenen.

Dette Korrektiv kuldkaster en Række Slutninger, som A. D. Jørgensen har draget med Hensyn til Digterens Forældre og Barn-domshjem.

Hvorledes Forholdet mellem Ewald og hans Barnekone har været i de første Aar af deres Ægteskab, vides ikke. Synderlig lysteligt har det næppe været „for et ganske ungt Blod, som elskede Munterhed og Pynt, til stor Forargelse for Manden med det meget stille Væsen, redelig, men altfor godtroende, med et maadeligt Judicium, saa at man uden for hans Forretninger ikke skulde tro, at han forstod et Ord.“ Hun fødte ham en Række svage Børn, der døde spæde. Eftersom Ewalds Svaghed tiltog, afbrød han mere og mere Forholdet til den ydre Verden, fordybet i Bøger og tørre teologiske Studier.

For at hjælpe paa sit skrøbelige Helbred, tog han allerede før 1735 i den mildere Aarstid et længere Ophold paa Landet. Det Aar Sønnen Johannes fødtes, boede Forældrene paa Petersborg ved Høsterkøb, nær ved Hørsholm. I hine Aar, om ikke før, maa Ewalds Hustru have gjort Bekendtskab med Johannes Valeur, der 1737 havde købt Gaarden Nebbegaard i Bloustrød Sogn, ved Selsø, omgiven af en smuk Have og Bøgeskov med vide Udsigter. Den ligger kun en Fjerdingvej fra Petersborg.

Endnu kortere blev Afstanden mellem Valeurs Sommerbolig og Ewalds Hjem, da denne i de tre Somre 1750—52 boede paa Agiltegaard, kun godt og vel tusinde Alen fra Nebbegaard. Det ligger nær at antage, at Fru Ewald har formaaet sin Mand til at flytte Nebbegaard nærmere for at have kortere Vej til sin Elsker.

Johannes Valeur fødtes i Aaret 1700 og var Søn af en velhavende Købmand i København, der selv skrev sit Navn paa godt Dansk Herman Walløer, hvad enten hans Slægt nu stammer fra Vallø paa Sjælland eller Hvaløerne i Norge. Sønnen med sin Forkærlighed for franske Sæder, Sprog og Litteratur gav Familienavnet dets franske Form. Moderen var Datter af Københavns

Præsident Konferensraad Johannes Meller. Valeur blev sat i Metropolitan-skolen og herfra dimitteret til Universitetet. Allerede 1722 tog han teologisk Eksamen og gik derefter paa Rejser i Udlandet. Hans Hu stod ikke til Præstegerningen, men til administrativ Virksomhed og æstetiske Sysler. Hjemvendt blev han 1727 udnævnt til Assessor i Hofretten og siden til Raadmand i København og Værge for Vor Frelsers Kirke. Under Arbejderne paa Genopførelsen af de ved Hovedstadens store Brand nedbrændte Bykvarterer fik han rig Lejlighed til at vise sin fremragende praktiske Dygtighed. Senere blev han tillige Assessor i Højesteret og udnævntes til Etatsraad, samt beskikkedes til Viceborgmester i København.

Valeur nærrede en levende Interesse for dramatisk Kunst og oversatte flere Skuespil fra Fransk til Brug for den danske Scene. 1757 blev han Medlem af Teaterdirektionen og fik overdraget Tilsynet med den kunstneriske Side af Administrationen. Synderlig Betydning fik hans Virksomhed dog ikke for Teatret. Allerede 1761 trak han sig tilbage fra Direktionen, træt af de mangehaande Bryderier, denne Stilling medførte. Da Struensee i Marts 1771 opløste Københavns Magistrat, blev ogsaa Valeur afskediget som Borgmester, hvilket han skal have taget sig saa nær, at han faa Maaneder efter afgik ved Døden paa Nebbegaard.

Valeur havde 1726 ægtet den 30aarige Enke Charlotte Amalie Kellermann, født Bølcke.

Om Valeurs ydre Personlighed vil man af vedføjede Portræt efter Originalmaleri kunne danne sig en Forestilling og anstille Sammenligning mellem hans og Johannes Ewalds Træk. Om hans personlige Forhold til Ewalds Moder vidner ogsaa den Omstændighed, at han 1759 paategner hendes Livrentepolice.

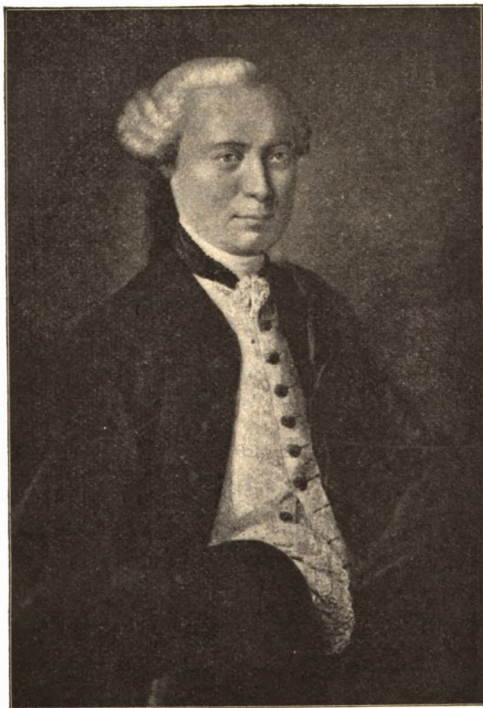
Enhver, der har læst A. D. Jørgensens Biografi af J. Ewald, véd, hvor stærkt han tager Parti for Digterens Moder, „der med dyb Smerte maatte se paa sin Søns Forvildelser“, „der støttede ham, aldrig til Overflod, altid kun til det nødvendige“. Ingen Gising er ham for dristig, ingen Omstændighed ringe nok, som han ikke tager til Indtægt, naar den synes at bekræfte hans Opfattelse. Samtidig Udtalelser, der ikke kan misforstaas, og som indeholder haarde Bebrejdelser mod Ewalds Moder, afvises, uden at Forfatteren i nævneværdig Grad formaar at afkræfte dem.

Allerede Frederik Münter siger i sin 1781 offentliggjorte Biografi om Johannes Ewalds Fader, at denne paa Grund af Hypokondri og allehaande huslige Sorger tilbragte den Tid, han ikke

var beskæftiget med sin Præstegerning, paa sit Studerekammer. Han gav sig ikke af med Børnenes Opdragelse, der ganske var overladte til deres Moder, „en meget ung Kone“. Moderen, hedder det endvidere, „miskendte sin Søn Johannes“.

Selv om N. M. Petersen, der som Hjemmel anfører sin Svigermoder, Professorinde Aphelen, ikke i Enkelthederne har været helt vel underrettet, har man ikke Grund til i Hovedtrækkene at forkaste Troværdigheden af hans Ytringer om hendes Letsindighed og Forfængelighed. Hertil kommer Oberstinde Eigtveds Vidnesbyrd og den nys fremdragne Udtalelse af Poul Rasmussen, den bekendte Komponist, der fortæller, at hun døde af Drik.

Efter alt dette maa man, i Modsætning til A. D. Jørgensen, i disse ulykkelige Forhold i Barn-domshjemmet søge formildende og undskyldende Omstændigheder ved Dommen over Johannes Ewalds moralske Forvilder. Tillige kan man, rent menneskeligt set, ej heller dømme for haardt om Ewalds Moder, der livsglad og let, alt i Barnealderen blev knyttet til en Mand, mere end dobbelt saa gammel som hun, en skrantende, melankolsk Stuelærd, hvis daglige Omgang var heldørede „Hellige“, hvoraf sikkert ikke faa skjulte deres Synder under Hykleriets Maske. Typer, som Digteren selv har skildret: Madam Küchlein, Broder Jammerfuld, Madam Peberkværn og Jomfru Slipslap, „karrige, menneskesky, kvækeriske, pedantiske Mennesker og kærtingagtige Klynkere“. Hvem tænker ikke ved Skildringen af Konrektor Misocosmus med de „alentykke Kommentarer“, paa Ewalds Fader,

Johannes Valeur

hvem Digteren, betegnende nok, i sit Levned og sin Digtning forbi-gaar med Tavshed.

Hvis Oberstinde Eigtveds saa bestemt udtalte Paastand om, at Johannes Ewald virkelig var en Gøgeunge, Søn af den fornemme Højesteretsassessor og Borgmester, den elegante Verdensmand, Tilhængeren af den frivole franske Muse, i hvis Hjemstavn det den Gang ansaas for fineste Mode, at Ægtemanden akkommoderede sig med Hustruens Galan, i en Tid, hvor Hanrejen ret betegnende er den stereotype Lystspilfigur — ledes Tanken hen paa Digterens egen Fortælling om Frantz Ehrenpriis, hvis Papa var „en stor, en grumme stor Hanrej, den største Hanrej i Byen“.

Og ved en Idéforbindelse, der ligger saare nær, rinder Aladdins Ord om sin Fader os i Hu:

Den store Allah ved,
Om just jeg var hans Søn. Han var alt gammel.
Da han min Moder tog, og hun var ung
Og smuk, hvis man kan tro, hvad Rygtet siger.
Al Sefi, en Emir, kom tit i Huset,
Han havde mig ret kær, jeg ligte ham.

Om man vil, kan meget i Digterens Liv her igennem forklares. Ikke den sene Efterfødsel af en tidlig ældet Fader, hvis Livskraft ebbede ud, men lønlig Elskovs fuldmodne Frugt med Geniets Stempel, Digtningens Mærke, der kan være Fredløshedens Kainsmærke. Deraf det vilde og utæmmede, der ofte er et Kendetegn for lovløs Kærligheds Børn. Deraf det søndrede og delte, den store Disharmoni mellem Johannes Ewalds Liv og hans Digtning. Derfor droges han atter og atter fra den skovklædte Strand med dens befriende, rensende Pust — tilbage til den trange Gyde uden Lys og Sol, fra de grønne „Høje“, han priser i sin Digtning, Symbolet paa Frigørelsen fra Lavlandslivet — tilbage til den „taagefulde“ Bys lumre Kældre med det lave Loft, hvor Skøger og Drankere søger til. Men selv her har han kunnet afryste den skæmmende Ham, kunnet bryde op fra det skurrile Lag, fra Sækkepipens og Narrebjældernes Mislyd, og flygte op til sit ensomme Tagkammer under Hanebjælken, nærmere de evige Stjerner. Og medens Lyset er brændt ned i Stagen, og den ulmende Tande har kæmpet sin sidste Kamp ved Morgenens første Skær, et Billede paa hans eget Liv, er der strømmet rene Toner som en luttrende Bod af hans Sjæl.

Hemmeligheden ved hans Fødsel har næppe kunnet skjules for Sønnen, sligt hviskes og tiskes i Krogene, de frække Spurve

pludrer det ud paa alfar Gade — og dog elskede han den, der gav ham Livet. Derfor hedder det i et af Ewalds skønneste Digte, rettet til Moderen:

O Du mit Intets tro Veninde,
 Hvad var jeg, da Dit varme Bryst
 Oplivede mig til at finde
 Det første Gysende af Lyst?
 Hvor var min Sjæl, o elskte, sig,
 O Du, som fødte mig med Smerte,
 Fortæl, hvor var jeg, da Dit Hjerte,
 Med stærke Slag opvakte mig.

Et lignende, smukt Udtryk for hans sønlige Kærlighed findes i det prægtige, humoristiske Brev til Moderen fra November 1778 i Anledning af dennes Sygdom. Baade Moder og Søn havde meget at tilgive hinanden. Johannes Ewalds store Hjerte har sikkert ingen Sinde ladet det mangle paa Tilmærkelse og Hengivenhed.

Med Rette bemærker Digterens seneste Biograf Dr. Rønning, der tager stærkt Afstand fra Jørgensens Opfattelse af Ewalds Moder, at det ikke tyder paa Tillid eller nogen synderlig høj Mening om Hustruen, naar den gamle Ewald paa sit Dødsleje sender sine Børn til Slesvig.

Om Ewalds Lærer i Slesvig, Karl Frederik Kraft, der 1756 afløste Licht som Rektor ved Domsolen i Slesvig, findes ikke uinteressante Oplysninger i en kun lidet kendt Selvbiografi af dennes Søn, D. N. Kraft, Præst i Eggebek.

Det ses, at Kraft ved Siden af sin Lærergerning dyrkede Muserne. Han skrev Lejlighedsdigte, et paa Tysk, for „hvilket han fik en lille Rulle danske Dukater“, og et latinsk, der senere blev optrykt og meget læst og rost. Guldberg priste Krafts fortræffelige Latin, og denne modtog engang 200 Rdlr. af den danske Konge. Tillige var han en god Sanger. Han plejede hver Aften højt at istemme en aandelig Sang i sit Sovekammer, førend han sov ind. Han skrev en god Haand og var ikke ukendt med nyere Sprog, Fransk og Italiensk.

Naar A. D. Jørgensen priser Fru Hulegaard, fordi hun skaffede sin syge Søn ud paa Landet til Rygaard, hans første Landophold, maa det bemærkes, at et senere fremdraget Vidnesbyrd gaar ud paa, at det var selve Ejeren af Rygaard, Torkel Baden, „en Ungdomsbekendt af Ewald“, der viste ham denne Kærlighedsgerning. Han fandt ham fattig og forladt, boende paa en Kvist i Gjertrud-

stræde, han købte ham Klæder og overtalte ham til at følge med til Rygaard, hvor han levede et helt Aar „uden Svir og Brændevin“. Da Ewald engang kom til Byen og havde en Sum Penge, 60 Rdlr., faldt han atter tilbage til sin gamle Svaghed.

Støttet til sin, i øvrigt uhjemlede Paastand, at Fru Hulegaard, ved at faa Ewald anbragt paa Rygaard, vilde „rive ham ud af slet Selskab og skaffe ham frisk Luft“, slutter A. D. Jørgensen, „at hun saaledes støttede ham fremdeles“. Ogsaa for denne Paastand bliver han Beviset skyldig.

Efter sin anden Ægtefælle Peter Hulegaards Død 1769 beholdt Ewalds Moder dennes Hørkræmmerforretning, indtil „en nedrig og utaknemmelig Betjentes Utroskab 1776—77 tvang hende til at forlade Hus og Gaard.“ Det er ikke klart, men adskilligt synes at tyde derpaa, at hun sigter til Mads Frederiksen Hulevad, der bestyrede hendes Forretning som Svend, efter hendes Mands Død.

Forholdet til eller Forbindelsen med Valeur har antagelig været ved til dennes Død.

Mer end Sønnen Johannes har dennes Broder Enevold, Jagtjunker og Husarofficeren, sikkert trukket paa hendes Pung. Om denne er der, som bekendt, kun lidet eller intet godt at melde.

I November 1781 skriver Balthasar Münter følgende til Sønnen om Enevold Ewald:

„Ewalds Broder har i disse Dage begaaet en nederdrægtig Streg. En vis Madame Høyer i Roskilde, en slet Person, med hvem han lever sammen, sad en Aften i Teatret ved hans Side i en Loge, i hvilken der ikke maa sidde Kvinder af daarligt Rygte. En Hollænder, Handelsbetjent paa de Conincks Kontor, der forhen havde staaet i Gunst hos Mad. Høyer, men var bleven fortrængt af Ewald, gjorde Kammerherre Warnstedt opmærksom paa, at Mad. Høyer sad i Logen, og Teaterchefen sagde i denne Anledning Ewald adskillige ingenlunde smigrende Komplimenter. Efter at Forestillingen var forbi, passede Ewald Hollænderen op nede ved Holmens Kanal, lod ham holde fast af Madam Høyers Mand og tilredte ham ynkelig med sin dragne Sabel.“

Enevold Ewald var først Underofficer og blev 1774 udnævnt til Sekondløjtnant, som bemidlet uden Løn. 1776 indtraadte han i Hæren ved Husarerne, blev 1778 Premierløjtnant og udnævntes til Jagtjunker. 1782, i Oktober, dømtes Ewald, der var indlagt paa Hospitalet for en Kønssygdom og havde gjort megen Gæld, til at hensættes et Aar i Citadellet med Tab af tre Kvartalers

Gage paa Grund af slet Husholdning og uordentlig Opførsel. 1785, i Februar, blev han afskediget og fik 1000 Rdr. udbetalt én Gang for alle i Stedet for Pension. I Juli 1786 er han i Wien. Den derværende danske Gesandt foreslaar, at hans hos en Jøde pantsatte Afskedspatent skal indløses af Staten og kasseres, for at han ikke fremdeles skal vanære sin Løjtnants- og Jagtjunktittel. 1791, da Moderen var død, var han Staldmester i Siebenbürgen.

Fra 1786 er der bevaret en Ansøgning til Kongen fra Ewalds Moder, der giver et godt Indblik i hendes slette Tilstand. Bøn-skriftet lyder bogstavret:

Til Kongen:

Da min Skiebne er i min høye Alderdom meget tung, ja tungere, allernaadigste Konge, end jeg selv kand bære den! saa maae ieg tage min aller under danigste Tilflugt til Deres Kongelige Mayestæt og bede: at Deres Mayestæt ville i Naade tillægge mig en aarlig Pension! Jeg var givt med Salig Professor Ewald i 24 Aar og 3 Maaneder, da Høyst Salig Kong Friderich den 5te sendte mig Bud, samme Dag min Mand døde, og lod mig tilsige Sin høye Naade og en anseelig Pension. Men af visse Aarsager, som her blev for vidtløftig at skrive, kunned ieg ei faae den strax, dog maatte ieg ikke være bange; saa ieg næste nye Aar derpaa fik 100 Rdr. af Post Cassen, og siden blev Salig Conferentze Raad Schrødersee bestandig sendt til mig med kongelig Naadegave, og 4 Aar derefter tillagd mig endnu 50 Rd. af samme Casse, hvilket vel vist endnu findes i Protocollen. Og ved hver Gang lod Høyst bemeldte Konge mig sige, at ieg skulle ikke være bange, thi ieg skulle faae det Beløved paa een vis Fod.

Saaledes, allernaadigste Konge, gik det hen paa 5 Aar, da Kiøbmand Huulegaard blev, efter alle mine Venners Raad, min anden Mand, som ieg paa 11 Aar var givt med, og efter hans Død blev ieg ved utroe Folk og mange andre Bedragere, saa ieg kom ud fra al min Handel og maatte miste min Gaard under Forbeholdenhed af et Heft, som ieg i disse dyre Aaringer kand i min høye Alder ey komme igiennem med, saa ieg har maattet laant efter at ieg i 11 Aar har Tid efter anden solgt det lidet, ieg beholdt tilovers, indtil ieg nu ikke har det fornødne, saa at i hvor kummerlig ieg end har levet, saa seer ieg dog nu, at ieg har tiet saa længe, at det nær var bleven forbie med mig. Dette ville Deres Kongelige Mayestæt lettelig befinde, naar det i Naade maatte,

allernaadigst betænkes, at ieg hverken haver faaet Brænde eller mindste Forraad indkiøbt til Vinteren. Og da ieg er i mit 72de Aar og dertil sygelig af Alderdom og andre Svaghed, saa kand det ikke vare længe. Saa ieg aller under danigst beder Deres Mayestæt at ville vise mig den høy kongelige Naade og give mig noget aarlig i Pension, da Gud veed ieg høylig trænger dertil.

Ønskende at Gud vil igien velsigne, bevare og opholde Deres Kongelige Mayestæt, hvorom ieg uafadelig skal bede og saaledes haabe allernaadigste Bønhøring, som ieg mig til fortrøster i allerdybeste Underdanighed.

Maria Huulegaards Enke,
boende i Prindsensgade ved
Borgergade hos en Garver N° 379.

Marie Hulegaard afgik ved Døden 27. April 1791 (ikke 4. Maj). Hendes Kaar var yderst smaa og Bohavet tarveligt, af rede Penge fandtes kun 15 Skilling. Blandt de faa Bøger, hun ejede, var et Eksemplar af Sønnens samlede Skrifter. Hos Pastor Holst i store Kannikestræde henstod en Del af hendes første Mands Skrifter i uhæftet Tilstand. En Assistentshusseddell viser, at Pengenøden var alt begyndt at hjemsøge hende. Hendes eneste Arving var Sønnen Enevold Ewald.

* * *

Der har, som bekendt, været fremsat forskellige Gisninger om Navnet paa den Kvinde, hvem Ewald under sit Ophold i Rungsted en Tid var til Sinds at ville ægte. Senest har Frk. Ida Falbe-Hansen i Tidsskriftet „Dania“ stillet dette Spørgsmaal under Debat.

Husstanden i Rungstedkro bestod, da Ewald boede her, af følgende Personer: Digterens Vært, Fiskemester, Postekspeditør og Kroforpagter Oluf Jakobsen, dennes Hustru Cathrine Marie, deres voksne Børn Johannes — der allerede 1780 var Kromand i Birkerød og samme Aar indgik Ægteskab med Anna Sophie Adler, — og Anna Hedevig, senere gift med Pastor Andreas Wøldike. Desuden boede her, enten til Stadighed eller i Besøg en Søsterdatter af Mad. Jakobsen. Efter at Ewalds fortræffelige Værtinde var afgaaet ved Døden, 52 Aar gammel, i Maj 1775, af en hidsig Feber, trøstede Enkemanden sig snart med hendes unge Niece. I Maj 1778 fik han Bevilling paa at ægte Sophie Hedevig Rørs „af Rungsted“, Søsterdatter af hans første Hustru Cathrine Marie

Køster. Der var *periculum in mora*, thi allerede 6. Juni havde de Barn i Kirke. Jakobsen selv døde allerede 1781, 8. November, i Hørsholm, hvor han boede til Leje.

Schönheyder modsatte sig ivrigt Ewalds Ægteskabsplaner og betegner Digterens Udkaarne som „en Pige, der nu i ham er falden paa en ny Elsker, der skal blive én af de sidste i Snesen“.

Sandsynligheden taler for, at det har været Sophie Hedevig Rørs, i hvem Ewald var forelsket, og som han en Stund tænkte paa at fæste.

Til A. D. Jørgensens Omtale af Ewalds Ophold i Søbækshus ved Humlebæk 1776—77 kan gives adskillige væsentlige Berigtigelser og supplerende Bemærkninger.¹⁾

A. D. Jørgensen, der besynderligt nok, ikke har indhentet Oplysninger paa selve Stedet, identificerer fejlagtigt, vistnok støttende sig til Badens Bemærkning (Prøvestenen I, 27) selve Tipperup Mølle (Søbæks Mølle, Sømølle) med Ewalds Bolig.

Naar man fra Tipperup følger Strandvejen et Stykke mod Nord og bøjer om ad en Sidevej (Stockholmsvejen) ser man snart Søbækshus eller Sømøllegaarden til venstre for Vejen i omtrent 1000 Alens Afstand fra Møllen.

Af Gaardens tre Længer bærer den sydlige paa en Husstolpe Indskriften N. J. S. 1753, uden Tvivl den daværende Beboer Niels Jensens Forbogstaver. Det ses af en Præsteberetning fra 1771, 2. Juni, at Niels Jensen i Søbækshus, der nærrede sig af lidt Avling og Savskæreri, var død 14 Dage forud og havde efterladt sig en Enke paa 52. Aar uden Børn som Betler. Ikke længe efter hans Død flyttede Ewalds Husvært Herman Lem, Forvalteren paa Krogerup, der holdt Bryllup 9. Juli samme Aar, ind i Huset.

Der er saaledes næppe Tvivl om, at den nuværende Bygning er den samme, i hvis Stuer Ewald har boet. Dette stadfæstes ogsaa af en stedlig Tradition. Gaardens nuværende Bestyrer ved at berette, at den temmelig anselige Høj, som findes i Haven ud til Vejen, er opført af Ewald.

At Digteren med sin store Forkærlighed for Høje (Højen ved Elben-Elhøj-Rungstedhøj) har følt Trang til Udsigt over Sundet,

¹⁾ Jeg skylder Hr. Arkivsekretær J. Bloch Tak for Meddelelsen af disse Oplysninger, der alle er tilvebragte af ham.

der her dækkes af det bakkede Terræn, og har ladet den opkaste, er rimeligt nok, men at han selv, som nævnt, skulde have gjort det med egne Hænder, er næppe tænkeligt, naar man tager Hensyn til hans skrøbelige Legemstilstand.

Paa Toppen af Højen danner en Mængde Rodskud fra en mægtig Lindestub en bred Krone. Paa denne Høj har Ewald antagelig, som ogsaa Thaarup formoder, iagttaget den Solnedgang, han skildrer i „Aftenen“.

I Tipperup Mølle, der 1770 bestyredes af en Møllersvend, Hans Henriksen, boede dengang de to Søskende, Anna Dorothea og Kirstine Kølbel, vistnok Søstre til den Kølbel, der har været Skriver hos Ewalds Ven Moltke.

1771 ægtede Anna Dorothea som nævnt Ewalds Vært Lem. Endnu 1776 boede i Tipperup Mølle Jomfru Kirstine Kølbel, til hvem Ewald bad sin Ven Spendrup at adressere Brevene til ham, da han havde Grund til at formode, at man af Omhu for ham brød hans Breve. Herfra vilde Digteren selv afhente dem. I Oktober, da han ventede et Pengebrev, som han imødesaa med Utaalmodighed, beder han Spendrup om at sende det direkte til Lems Adresse. A. D. Jørgensens Sammenblanding af Lokalteterne Tipperup Mølle og Søbækshus har foranlediget ham til følgende dristige Slutning, der altsaa savner enhver Begrundelse: Kirstine Kølbel var i Huset hos sin Søster, Fru Lem, og har især haft Indflydelse paa hans Behandling. Den ovenomtalte, ganske naturlige Forandring af hans Brevadresse tillægger han et Brud mellem Digteren og Jomfru Kølbel, der skal være „det Fruentimmer, paa hvilken den Tid den største Del af hans Lykke beroede“, og hvem han paa hendes Spørgsmaal, om han fandt hende skøn, gav et kort, benægtende Svar.

Da Ewalds Levned og Meninger er nedskrevet 1775, og han tilmed bemærker, at hin Kvinde „aldrig“ tilgav ham hans Uhøflighed, hvilket Tidsbegreb dog forudsætter en Aarrække, kan Talen billigtvis slet ikke være om hans Ophold i Søbækshus. Med Liebenberg kan vi temmelig sikkert antage, at Ewald hermed sigter til sin egen Moders Koketteri.

Ewalds Testamente har tidligere været aftrykt af Molbech i dennes Biografi af Digteren. Alligevel turde det have sin Berettigelse at meddele Ordlyden af samme paa dette Sted. Aktstykket er ingenlunde paalideligt gengivet, Madame Skous og Dr. Schönheyders Paategninger har ikke før været meddelte. I det

hele taget er Digterens Testamente et saa værdifuldt og for ham karakteristisk Aktstykke, der tillige gør hans Hjerte Ære, at det fortjener at kendes af videre Krese end af de faa, der nu om Stunder har Molbechs glemte Bog ved Haanden:

Uskiønsom vil jeg ikke dø. Den største Erkientlighed har min Værtinde, Madame Sal. Skovs fortient af mig. Det er hendes meer end moderlige Omsorg og Pleye jeg har at takke, at jeg uagtet de smerteligste Legems-Svagheder, hvormed jeg især i Hendes Huus har været plaget, er bleven holdet ved Live. Sin Tid, sin Rolighed, endog sin Helbred har Hun opofret for at gjøre mig det meest smertefulde Liv fordrageligt. I den Umuelighed, som det er mig at adlyde mit Hierte og belønne saa megen Godhed, vil jeg dog give Hende et Beviis paa min Erkientlighed. Det er derfor min faste og uryggelige Villie, som ieg og hermed erklærer saa at være, at alt hvad jeg ved min dødelige Afgang efterlader mig af Meubler, Bøger, Linnet, Klæder, reede Penge, som og hvad mig hos Boghandler Hr. Proft for Oplaget af mine Skrifter efter Akkord endnu kommer til Gode, det skal altsammen uden Undtagelse af noget her ikke nævnet, som kunde være min Eyedom, altsammen skal dette tilhøre og tilfalde foromtalte Madame Anna Kristina Salig Tømmermester Skous Efterleverske og Hendes Arvinger, uden nogen Rettens Behandling eller Skifte, og uden nogen Tiltale af mine Arvinger. Dog skal deraf forlods udredes min Begravelse, den jeg vil have saa lidet bekostelig, som skee kan, efter den Aftale, som jeg derom har taget med nogle af mine Venner i forom^{nte} Madame Skovs Overværelse, saa og hvad lovlig og beviislig Krav nogen hos mig kan have at fordre, hvilket alt forlods bør udredes og betales. Jeg er overbeviist om, at min kiere Moder, Madame SL. Huulegaards saa meget meere er fornøyet med denne min sidste Villie, som hun selv ofte har været Vidne til Madame Skovs venskabelige Opførsel imod mig, og bedre end nogen veed, hvor sielden saa stor en Godhed er at vente hos Fremmede for mig. Hvad endnu mere fortjener min kiere Moders og hver skiønsomt Menneskes Biefald til dette mit Testamente, er, at denne min Ubetydelige Formue, som forben^{nte} Madame Skov herved bliver skiænket, er ikke vundet ved Arv, eller forhværvet ved nogen Gage, men er sammensparet af hvad jeg med min egen Vinskibelighed har fortient meest i den Tiid, da ieg har været i ovenbærte min Vertjndes Huus.

Jeg underskriver og forsegler denne min sidste Villie i det aller under danigste Haab om min Konges allernaadigste Biefald og Bekræftelse herpaa; Tillige med den faste Forsikkring, at mine Velyndere, høyvelbaarne Herr Conference Raad Carstens, Ridder og Høyærværdige Hr. Doctor Schönheyder Sognepræst for Trefoldigheds Menighed her i Staden vil tilstaae mig denne sidste Bevaagenhed at paasee denne min sidste Villies nøyagtige Opfyldelse.

Til Beviis paa min egenhændige Underskrift og utvungne velvillige Tilstaaelse herudi have efterskrevne tvende med mig undertegnet og forseglet.

Givet i Kiøbenhavn den 15de Martj 1780.

Johannes Ewald.¹⁾

(L. S.)

At foromtalte Testament er i vores Overværelse af Testator Hr. Ewald underskrevet og forseglet Bevidne vi som overværende efter Begiering.

Di. Rogerts.

N. S. Milling.

i mod denne min Salig Søns sidste Villie har ieg slet intet og er fornøyet der med.

Maria Huulegaard, Enke.

Kiøbenhavn, d. 18. Marti 1781.

Selve Testamentet er nedskrevet med Mad. Skous egen Haand, næsten Skønskrift, der vidner om, at hun har haft en god Skolegang.

Schönheyder har givet Andragendet om Stadfæstelse følgende Paategning:

Afdøde Johannes Ewalds Efterladenskab er mig nøie bekiendt, at det ikke udgør over 300 rdlr. om saa Bøger og Meubler blive alle solgte. Hvad de følgende Deelee af hans Skrifter, hvilke endnu skal trykkes, ville bringe Arvingerne for Fordeel; det er hidtil ikke Besiddelse men ubestemt Forventning. Ifølge denne Stervboets Beskaffenhed beder jeg, som den salige Ewald har begiært det af mig, at ved den Kongelige Naade og Bekostningernes Eftergivelse hans sidste Ønske at efterlade sin Vertinde og Pleierinde en Giengieldelse af den Ømhed og utrettelige Godhed, hvilken visselig ikke kunde

¹⁾ Enevold Ewald forsegler med et Signet, der viser en Trane, staaende paa ét Ben, medens den i det andet holder en Sten — Symbolet paa Vagtsomheden. Omskriften lyder: Vorsicht schat nicht. Digterens Segl, der kun kendes fra dette ene Aftryk, viser et Skjold, delt paa langs. I første Felt en Stjerne og 3 Bølger (Juelernes Vaaben). Andet Felt er tværdelt med samme Mærke foroven og Tranen forneden. Paa Hjelman en Stang med en Stjerne og to Druerklasser med korslagte Stilke.

være større, hvormed hun i 3¹/₂ Aar har omgaaet ham, maatte saa meget som mueligt er opfyldes.

Kiøbenhavn d. 19. Martii 1781.

allerunderdanigst

Chr. Schønheyder.

Med dyb Forstaaelse af Ewald baade som Digter og Menneske gemte Ane Christine Skou Ewalds efterladte Papirer og værnede om dem med stor Pietet. Medens Ewalds Moder ikke i sine Bønskrifter til Kongen og Finanskollegiet, i hvilket den for dansk Litteratur saa varmt interesserede Ernst Schimmelmann, Baggensens og Øhlenschlägers højsindede Mæcen, havde Forsædet, med et eneste Ord nævner, at hun var Moder til den store Digter, hvis Navn var paa alles Læber, er det Madam Skous Stolthed hele Livet igennem, at det forundtes hende, at kunne værne og frede om Johannes Ewald i hans sidste Leveaar. Visselig staar det danske Folk i Gæld til denne udmærkede Kvinde, der med moderlig Æmhed og Kærlighed ofrede sig for ham uden egenkærlig Beregning og Vindesyge, nøjet med hin Løn, der er større, end Mennesker formaar at give.

Louis Bobé

